

knygų klubas

Dingusi mergaitė buvo mano bendraamžė. Jos mokyklinę nuotrauką spausdino laikraščiai ir rodė Škotijos žinios per televiziją, man tuomet tai atrodė labai įspūdinga, nes niekas iš mano aplinkos niekada nepakliuvo į televiziją, netgi Škotijos. Man buvo dešimt metų. Ilgas šviesias tos vasaros naktis praleidau žaisdama viena prie šiltnamio, kurį mano tėvas statė vidiniame kieme. Jame dar nebuvo nei augalų, nei stiklų, tik betono grindys, šonų ir stogo karkasas ir naujos durys, stringančios ant vyrių. Galėjau kaišioti rankas pro nesamą stiklą ir įsivaizduoti, kad kišu jas kiaurai vientisą sieną kaip *Bioninėje moteryje*. Galėjau persisverti per durų viršų, tarsi jos būtų arklidės durys, arba palįsti po metaliniu vamzdžiu ties jų viduriu ir įeiti per apačią jų neatvėrusi.

Pro tvorą girdėjau, kaip prie garažų tėvas su kažkuo kalbasi. Jis pašaukė mane iš sodo. Ji labai mėgsta knygas, sakė jis vyriškiui. Va, pasakė jis man, šitas žmogus sako, kad leis tau išsirinkti kokią tik patiks knygą iš jo vagonėlio, o kai perskaitysi, ją grąžinsi ir gausi naują.

To vyriškio vardas buvo Stivenas; jis prekiaavo knygomis Kalnuose ir Salose. Jo vagonėlis buvo pilnas knygų. Prie galinių

durelių buvo sulankstomi laiptukai; į vidų eiti buvo galima, nes tėvas leido. Tai nebuvo biblioteka, knygas ne skolino, o parduvinėjo. Ten buvo knygų, kurios vadinosi „Papiljonas“ ir „Sio-gūnas“. Išsirinkau tokią, kur kažkas kažko ieškojo, ant viršelio šypsojosi ir cigaretę rūkė aktorė, vardu, kaip dabar jau žinau, Diana Kyton; išsirinkau ją, nes ji buvo graži.

Jei atsargiai su ja elgsiesi, pasakė vyriškis iš vagonėlio, paskui galėsiu ją parduoti.

Jis parodė man, kaip ją laikyti ir švelniai atversti, kad nesu-lamdytų viršelis ir murzinomis rankomis neišpurvinčiau pus-lapių kraštų. Skaičiau ją lovoje. Rašė apie seksą, paskui kažkas ją nužudė. Kasnakt laikiau knygą, kaip jis man rodė, galvodama apie tą, kuris ją skaitys po manęs, galbūt gyvenantį vienoje iš salų. Kas nors tenai nupirks ją iš vagonėlio ir laikys namuose, o aš turėjau pasirūpinti, kad jie nesužinotų, jog prieš juos ją skaičiau aš. Turėjau bendramokslę iš Vakarų salų. Ji kalbėjo taip, tarsi jos žodžiuose būtų papildomų garsų, purių lyg nėriniai, kokius mano motina ilgais segtukais prikabindavo prie naujųjų minkštų svetainės baldų ranktūrių.

Mano motina, šaltai ir tvirtai žvelgianti į mane virš pusryčių lėkščių.

Jona, atro dai pablyškusi, pasakė ji. Eikš čia.

Ji palietė mano kaktą. Aš nemiegojau ilgiau už visus, keliskart skaičiau tas vietas, kur apie seksą, ir ten pabaigoj, kur tas vyras laikiau knygą kiek įmanoma mažiau atversta, pakreipusi galvą mėgindama įskaityti žodžius, pasislėpusius vidiniuose eilučių galuose.

Aš skaičiau iki vėlumos, atsakiau.

Ji peiliu stropiai ir taupiai tepė ant skrebučio sviestą. Nė vienas iš mano tėvų knygų neskaite. Jei dirbi, neturi tam laiko. Ypač motina neturėjo tam laiko, nematė prasmės, todėl iki šiol negaliu atsistebėti, kad vienas iš medaungelio jos daiktų, kurias

dar turiu desimt metų po jos mirties, yra knyga. Vašingtono Irvingo *Ripas Van Vinklė ir kiti nutikimai*. Ji davė man ją vieną popietę, kai buvau jau daugiau nei dvidešimties, vasaros koledžo atostogas leidau namie; turėkis, pasakė ji. Dievas žino, kur ji ją laikė, niekada anksčiau nebuvo jos mačius, o žinojau kiekvieną namų knygą. Tai buvo leidimas moksleiviams. Viduje, ant išspausdinto langelio su užrašu „Ši knyga priklauso“ dailia ranka įrašyta jos mergautinė pavardė ir mokyklos pavadinimas, o ant puslapių kraštų netvarkingomis, nevienodo dydžio, dėmėtomis spausdintinėmis raidėmis iškeverzotas jos vardas. Leidimo metais 1938, tais metais mirė jos tėvas, ir jai teko mesti mokslus. Jai buvo keturiolika. Dabar turiu knygą, jos pilkas odines vairavimo pirštines ir vestuvinį žiedą.

Visa tai maštau tarp oro uosto ir namų, juodame taksi, važiuojančiame per Pietryčių Angliją. Vairuotojas baisiausiai nekantrauja su manimi šnekelėti, jaučiu. Išsiimu iš krepšio knygą ir atsiverčiu, nors žinau, kad jeigu iš tikrųjų pamėginsiu skaityti, subloguosiu nuo supimo. Toji knyga pernai nominuota daugybei apdovanojimų. Ją parašė vyras, o visa gudrybė, kad parašyta taip, tarsi būtų rašiusi moteris. Visi sako, kad ji gera. Apverčiu ją rankose. Ji kvėpia mano tėvo pomidorais. Mano krepšys pilnas pomidorų, vieni beveik prinokę, kiti dar žali. Kai grįšiu namo, turėsiu sudėti juos ant palangės.

Vairuotojas pusiau atsigręžia į mane. Atsiverčiu knygos vidurį. Pažvelgiu į ją, paskui pro langą. Pakelės žolė vėl aukšta, laukai auksiniai, kaip visada tokiu metų laiku. Paspaudžiu mygtuką prie ranktūrio, ir stiklas man iš dešinės nusileidžia. Įplaukia vasaros oras. Vasaros vis sukasi ratu, regis, niekada nesensta, visos lygios, vienodos, vėl grįžo vasara, bet iš tikrųjų jos sensta taip pat beviltiškai, kaip padėjus seną 45 apsisukimų plokštelę ant patefono disko arba gal paėmus seną 45 apsisukimų plokštelę nuo patefono disko ir ramią kaip šiandien dieną sviedus

į kanalą, o paskui stovėjus ir žiūrėjus į paviršius, kur niekaip nepasakysi, kad kas nors ką tik strykčiojo arba skendo ar išvis kas nors vyko.

Dabar vairuotojas kažko manęs klausia. Atsiprašau, sako jis iš už pertvaros. Kur jums reikia?

Jo balsas skamba stipriai, bet tarsi iš toli. Jau sakiau jam, kur važiuoti. O jei važiuojam ne ten? Neturiu su savim daug pinigų, o judantis skrituliukas ant jo taksometro, kuris kas trys ar keturios sekundės įsižiebia vis plačiau, o kai apsisuka visas ratas, reiškia dešimt pensų, jau neramiai apsisuko daug kartų, o mes dar tik Londono pakrašty.

Pakartoju jam miestelio pavadinimą.

Suprantu, bet kur? klausia jis.

Netoli centro, kai atvažiuosim, parodysiu, šaukiu pertvarai.

Bet kur tiksliai? klausia jis. Kokioj gatvėj gyvenat? Kaip rašoma?

Jūs jos nežinosit, šaukiu. Ji labai mažutė.

Nereikia taip rekti, sako jis. Aš jus girdžiu.

Neatitraukdamas žvilgsnio nuo kelio, jis parodo į užrašą sau virš galvos. Kai šviesa dega, ten parašyta, galite kalbėtis su vairuotoju.

Ak, tikrai, šaukiu. Paskui kalbu ramiau. Mano gatvė labai mažutė, sakau, bet kai privažiuosim, parodysiu, kur sukti.

Ne, sako jis. Pasižiūrėkit.

Ant jo prietaisų skydelio pritvirtintas ekranas, dydžio sulig plokščia knyguote. Jis atlenkia jį ir atidaro. Paspaudžia kelis mygtukus.

Aš jam pasakiau, į kokį miestą važiuojam, sako jis.

Iš ekrano sklinda balsas, toks vidurinėsios klasės anglės. Ji sako: *už kito žiedo važiuokite tiesiai*. Tuo pat metu ekrane pasirodo lygiai tie patys žodžiai.

Mes privažiuojam žiedą. Už jo važiuojam tiesiai.

Tai kur tiksliai gyvenat? klausia vairuotojas.

Jis įrašo mano žemėlapiui. Štai Ten? Jis sukioja paskui vėl į kelio sėdynės.

Taip, sakau.

Matot? sako jis tik paprašysit. V palydovas siunč

Jis parodo ma

O dar galima jeigu nenori kla vieno, jei nereik

Jis įjungia ir jį ir pritildo. Ji metalinės jo da durų prie mano pagaminę Kov

Jis kainavo tu Jis sako, pažiūr

Už kito žiedo

Jis vieną po l

Jis man sako tiksliai pasako,

Jis pasako, kur namo, ne tik ik pasakyti man k miestelį, tiksliai tiksliai jardu re

Matot tą kelio ž

Bedfordas 15

O čia pažiūr

Jis įrašo mano gatvės pavadinimą į savo aparatą. Sušvinta keli žemėlapiai. Štai čia jūs gyvenat, taip? ar čia gyvenat? klausia. Ten? Jis sukioja galvą tai į mane, tai į kelią, paskui vėl į mane, paskui vėl į kelią. Jam sukant taksi krypteli. Aš čiužinėju ant sėdynės.

Taip, sakau.

Matot? sako jis. Neblogai, ką? Jis gali rasti bet kokią vietą. Kur tik paprašysit. Visiškai bet kur. Jis siunčia signalą į palydovą, o palydovas siunčia signalą atgal.

Jis parodo mažą tamsią dėžutę, prikabintą kitoje taksi pusėje. O dar galima įjungti, kad kalbėtų balsas arba tik rašytų ekrane, jeigu nenori klausytis balso, arba abu, jeigu nori abiejų, arba nė vieno, jei nereikia nei balso, nei užrašo, aiškina jis.

Jis įjungia ir išjungia balsą, kad man parodytų. Pagarsina jį ir pritildo. Jis daug už mane jaunesnis. Taksi naujas. Visos metalinės jo dalys atspindi šviesą, o pilkas vidus naujas. Ant durų prie mano rankos lipduke parašyti žodžiai „Didžiojoji pagaminę Koventryje“.

Jis kainavo tūkstantį aštuonis, sako jis, ir gali jis dar daugiau. Jis sako, pažiūrėkit, va, kiek daug visko jis sako.

Už kito žiedo, sako moters balsas, važiuokite tiesiai.

Jis vieną po kito suspaudo kažkokius mygtukus.

Jis man sako trumpiausią kelią, sako jis. Ir dar ramiausią. Jis tiksliai pasako, už kiek tiksliai mylių reikės sukti į kairę ar dešinę. Jis pasako, kur vyksta kelio darbai. Pasako, kiek mylių iki jūsų namo, ne tik iki miesto, bet iki pat jūsų namo, ir, žiūrėkit, gali pasakyti man kelią, kur susitaupys degalų, o kai atvažiuosim į miestelį, tiksliai pasakys, kaip nuvažiuoti iki jūsų namo ir už kiek tiksliai jardų reikės sukti į kairę ar dešinę, kad ten patektume. Matot tą kelio ženklą? Kas ten parašyta?

Bedfordas 15 mylių, sakau aš.

O čia pažiūrėkit, šičia, ką čia rodo?

Bedfordas 15 mylių, sakau aš.
Būtent, sako jis. Būtent. Tai jei mums reikėtų į Bedfordą,
nereikėtų nė to ženklų, tiksliai žinotume, kad jis už penkiolikos
mylių. Ar kada anksčiau važiavot šitokiu taksi?

Ne, sakau, dabar pirmas kartas.

Patyliukais svarstau, ar čia ne koks gudrus merginų kabinimo
būdas. Gal važiuojam į Bedfordą. Jis pasakoja, kad netrukus visi
taksi ir tikriausiai visos mašinos turės tokią navigacijos sistemą.

Mano vardas Vazimas, sako jis. Duosiu jums savo mobiliuko
numerį, ir kai tik prireiks taksi iš Lutono, galėsit man paskam-
binti, ir aš jus paimsiu iš oro uosto.

Kaip? sako jis, kai pasakau savo vardą. Kaip rašoma?

Jis pagalvoja.

Skamba kaip trys žodžiai, ne vienas, sako jis.

Tai salos pavadinimas, sakau. Tokia vietovė. Galėtumėt įrašyti
jį į savo mašiną ir per ją susirasti mane.

Cha cha, sako jis. Bet, jei nenuskambės įžūliai, iš kur jūs kilusi?

Rodau jam į ekraną. Juk tiksliai žinot, sakau.

Hm, sako jis. Ne, o prieš tai. Jūs ne vietinė. Girdžiu iš tarties.

*Už kito žiedo, sako vidurinėsios klasės moters balsas, sukite
į kairę.*

Jis pasakoja, kad turi Glazge dirbantį pusbrolių. Aš paaiškinu,
kad mano gimtinė toli nuo Glazgo.

Aš buvau svečiuose, sako jis. Lijo.

Jis pakelia abi rankas nuo vairo ir gūžteli pečiais, rodydamas
visą vietovę aplink, skendinčią popietės saulėje.

Aš linkteliu ir nusišypsau. Atsilošiu.

Ar jums nekaršta? Gal įjungti kondicionierių? Pasakykit, jeigu
ko nors trūksta, sako jis.

Nieko, atsakau. Ačiū.

Jei norit nusnūsti, prašom, sako jis. Pažadinsiu, kai būsit
prie namų.

Jis paspaudžia jun-
putė jam virš galvos.

Jos vardas buvo K
Ferį, prieš naujajį t
se iškabintus plaka
liūdna. Ją rado dėd
namą spintutėse, p
tėvų draugas užėjo
policijos laborator
nors vasara nebuvo
kalbėjosi virtuvėje,
motina užriko man

ištisas savaites pirm
paskui – „Brotherho
Andželo. Dabar vos
Mums neleisdavo e
kur tėvai mato. Kit
buvo pirmoje vieto

Krepšyje prie po
tikinėje dėžutėje; k
negeria jokių dakt
Tu kvailioji, sakia
negu padeda. Jis i
milžiniškus betonc
išvažiuosi, sunešiu
galėsiu ant jų užm
šiandien parnešiu
tiesa, pasakiau. Bet
nuo manęs, man a

Jaučiu, kaip tak
straipsnį apie ding
Karoliną Ferguso

Jis paspaudžia jungiklį ant prietaisų skydelio. Raudona lemputė jam virš galvos užgesa.

Jos vardas buvo Karolina Fergiuson, ji gyveno žemiau palei Ferį, prieš naująjį tiltą, ir aš atsimenu parduotuvių vitrinose iškabintus plakatus su jos mokykline nuotrauka, ji atrodė liūdna. Ją rado dėdės namuose Kinmilise, išslapstyta po visą namą spintutėse, parduotuvės maišeliuose, atsimenu, mano tėvų draugas užėjo ir jiems papasakojo; jis žinojo, nes dirbo policijos laboratorijoje, ir kad jiems įėjus dvokė siaubingai, nors vasara nebuvo tokia pasiutusiai karšta kaip pernykštė; jie kalbėjosi virtuvėje, aš klausiausi už durų, o kai mane išgirdo, motina užriko man eiti į sodą ir parnešti skalbinius. Tą vasarą ištisas savaites pirmoje vietoje buvo Donos Samer „I Feel Love“, paskui – „Brotherhood of Man“. Pabėkim kartu, pabėkim visam, Andželo. Dabar vos išgirdus tas dainas pagalvoju apie aną metą. Mums neleisdavo eiti iš kiemo; visą laiką turėdavom būti ten, kur tėvai mato. Kitą vasarą vėl galėjom eiti, kur panorėję, o kas buvo pirmoje vietoje, neatsimenu.

Krepšyje prie pomidorų guli luitas užšaldytos sriubos plastikinėje dėžutėje; kad neištirtų, jis suvyniojo ją į laikraštį. Jis negeria jokių daktaro prirašytų tablečių. Jis tuo didžiuojasi. Tu kvailioji, sakiau. Nesąmonės, atsakė jis, jos labiau kenkia negu padeda. Jis išsivedė mane į kiemą ir parodė kažkokius milžiniškus betono luitus prie šiltnamio, sakydamas, kai tik tu išvažiuosi, sunešiu tuos luitus ir sukrausiu kitam sodo gale, tada galėsiu ant jų užmesti vagonėlį, o dar garaže yra šaldiklis, kurį šiandien parnešiu į namą, jei tik tilps pro duris. Tu juokauji, tiesa, pasakiau. Bet jis viena ausim neprigirdi ir buvo nusisukęs nuo manęs, man atgręžęs prastą ausį, todėl neatsakė.

Jaučiu, kaip taksi suka kairėn. Sriuba suvyniota į laikraščio straipsnį apie dingusias mokinukes, matyt, dėl to ir prisiminiau Karoliną Fergiuson. Karo grėsmę jie nustūmė į antrą ir trečią

tarptautinių žinių puslapius. Jos visada dingsta vasarą, tarsi tam ji būtų tinkamiausias laikas, tarsi jų pagrobėjai lauktų kaip kokie ūkininkai, vaisių rinkėjai ar geltonosios spaudos redaktoriai tinkamų orų. Kai man buvo kokie dvylika, vieną vasaros naktį grįžau namo vėlai, o jie mane šaukė ir šaukė visur, bet aš negirdėjau, jie taip supyko, kad sviedė mane per virtuvę, tėvas griebė už vienos rankos, o mama kitą paleido. Aš atsitrenkiau į spinteles. Visa nusibrozdinau. Ji ypač mokėjo siautėti, šakutės spyglius besdavo į bulvės kąsnį prie pietų stalo, grėsmingai nuomanęs nosisukdavo ir nieko nesakydavo, o tas jos nieko nesakymas buvo daug piktesnis, negu sakymas kai ko, ką prisimenu ją sakius:

Jona, prisiekiu, tuoj tau užvažiuosiu.

Tu mane pražudysi, padauža.

Kai manęs nebebus, pasigailėsi.

Tada prisimenu tai, apie ką jau daug metų negalvojau. Ji stovėjo prie stalo ir vartė žurnalą, tada jį pakėlė ir pažvelgė per kambarį į mane. Buvo vasara. Aš sėdėjau ant sofos ir žiūrėjau bet ką per televizorių. Man buvo septyniolika ir bloga nuotaika. Ji pamojavo ore žurnalu.

Man rodos, gal įstokim, sako ji.

Tikriausiai koks nors siuvimas ar katalikybė, ar kad būčiau labiau panaši į mergaitę, kokia turėčiau būti. Žiūrėjau televizorių, lyg jis rodytų ką nors labai svarbaus.

Tik po vieną pensą, sako jis, jei nusiysi ten, gausi keturias knygas. Tik po pensą. Gali išsirinkti iš visų knygų šitam puslapyje. Tik reikia pirkti jų Mėnesio knygą. Tada paskui jie siųs savo Mėnesio knygą kas mėnesį visus metus, ir jei nenori, gali jos nepirkti. Čia šitiek visko, ką gali gauti už pensą. Viljamo Šekspyro *Rinktiniai raštai*. Tau juk tokia knyga praverstų.

Ką? pasakiau, nes jau beveik metus kariavau, kad man leistų universitete studijuoti anglų, ne teisę ar kalbas, bet specialybę,

su kuria niekada negėjančią per kambarį žmogaus, kurio beviltiška motina, patenkinta s...

Mes užsisakėm Šekspyrinį. Po keturių savaitių prie jų buvo Knygų kabinetas *Princesė Ana ir jos žiūriniai* pamatė tos knygos k...

Kitą mėnesį Mėnesio knygai – apie Eduardo de Karys apie karališkosios šeimos žvilgėjo spalvotais pabrėžimais viršeliais, o mano mamos per privalomas aštuonias savaites jas mokėti. Jos buvo po kavos staleliu, iš pradžių rasdavau jų vis daugiau...

Kažin kur visos knygos jos dabar, ar vis dar yra tik staiga išgirstu kabinete pelė virš jo galvos...

Pažiūrėkit, mes...

Fone vidurinės mokyklos šimties jardų suktyje Beveik namie, s... Beveik namie, s... Jis atsargiai stur... se siaurų gatvelių gerai.

Jūs juokėtės per... Jis sustoja prie...

su kuria niekada negausiu žmoniško darbo. Tebematau save, einančią per kambarį, išplėstom akim, veidu kaip vaiko arba žmogaus, kurio beviltiškai svetimą kalbą staiga suprato, o mano motina, patenkinta savim, tiesia man atverstą puslapį.

Mes užsisakėm Šekspyro rinktinę, žodyną, tezaurą ir citatų rinkinį. Po keturių savaitių jos visos vienoje dėžėje atėjo paštu, o prie jų buvo Knygų klubo Mėnesio knyga kietu viršeliu, vadinosi *Princesė Ana ir jos žirgai*. Mano motina juokėsi ir juokėsi. Tada pamatė tos knygos kainą.

Kitą mėnesį Mėnesio knyga buvo apie karalių rūmus. Paskui – apie Eduardo laikų anglų damos gyvenimą. Dar paskui – apie karališkosios šeimos narių sodus ir kilnius namus, visos žvilgėjo spalvotais puslapiais, brangios, sunkios knygos kietais viršeliais, o mano motina, kuri vis pamiršdavo išsiųsti jas atgal per privalomas aštuonias gražinimo laiko dienas, vis turėjo už jas mokėti. Jos buvo sukrautos galiniame kambarielyje ant grindų po kavos staleliu, ir kaskart semestro pabaigoje grįžusi namo rasdavau jų vis daugiau.

Kažin kur visos tos niekam nereikalingos knygos dėjosi, kur jos dabar, ar vis dar kur nors neskaitomos sukrautos tėvo name, tik staiga išgirstu kalbant vairuotoją. Atsimerkiu. Raudona lempe virš jo galvos dega.

Pažiūrėkit, mes jau prie pat, sako jis.

Fone vidurinėsios klasės moters balsas sako jam už dvidešimties jardų sukti kairėn.

Beveik namie, sako jis.

Beveik namie, sakau aš.

Jis atsargiai stumiasi tarp mašinų, surikiuotų abiejose pusėse siaurų gatvelių pakeliui į siaurą mano gatvelę. Jis vairuoja gerai.

Jūs juokėtės per miegus, sako jis. Turbūt gerai miegojot.

Jis sustoja prie mano namo. Skaitiklis rodo ne tiek daug.

kiek tikėjaisi. Lygiai tiek, kiek jis ir sakė. Išsiimu pinigus ir perskaičiuoju, ir dar bandau sukrapštyti neblogų arbatpinigių, o norėčiau paklausti, kas jums davė vardą Vazimas? motina ar tėvas? ar kieno nors garbei? ar ką nors reiškia? ką reiškia? noriu paklausti, ar jūs vedęs? ar turit vaikų? ar jūsų tėvai dar gyvi? ar jie tokie seni, kad turi gerti kokius nors vaistus, bet jų negeria? ar užaugot Lutone? ar smagu buvo? kaip ten dabar, kai užsidarė Voksholas ir tiek žmonių neteko darbo? ar galėtume nuvažiuoti kur nors kitur, visai bet kur? ar galėtume važiuoti ir nežinoti, kur važiuojam, kol neatvažiuosim? gal galėtume išjungti navigacijos sistemą ir pažiūrėti, kur nusibelsim?

Išlipu iš taksi ir duodu jam pinigus.

Ačiū, sakau.

Jūsų knyga, sako jis. Nepamirškite.

Pasilenkiu ir paimu ją nuo sėdynės.

Dabar jis žiūri į laikrodį. Žiūrėkit, sako jis. Labai greit atvažiuom. Važiuom gerais keliais. Pasisekė.

Jis užrašo savo numerį ant kitos kvito pusės ir liepia paskambinti, kai kitą sykį reikės grįžti namo. Jis nuvažiuoja iki gatvės galo, pasuka už kampo ir dingsta iš akių. Aš susieškau raktus, atsirakinu laukujes duris, einu vidun ir užsidarau.

pati

Aš turiu

Ne, ne

Buvo

ir kažkas

žolę pjau

raguolių

ir įlindai

menį, ga

Turiu

Neturi

Ne, iš

man ne m

už vyrišk

vaikus.

Aha, a

O kai l

aš iš tikru

Tu ein

Na, jie